

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Právo a Shakespeare, Shakespeare a právo

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

rok odevzdání: 2014

ročník SVO VII.

Autor: Zdeněk Židek

Konzultant: prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.

Vědecký seminář : Vývoj anglického práva
HP 1892

Obsah

Úvod.....	3
1. Shakespear v život.....	3
2. Zpochyb ované autorství	4
3. Právníci.....	6
3.1 Shakespeare a právníci	6
3.2 Právníci a Shakespeare	7
4. Shakespearovo Dílo.....	8
4.1 Nesrovnalosti v p ekladu.....	8
4.2 Narážky na právo.....	9
4.3 Právo jako zápletka v tragédiích, komediích, historických hrách a pohádkách	10
4.4 Shakespearovy sonety	11
5. Záv r.....	15
6. Použité zdroje	16

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze, dne

.....

Zdeněk Židek

Úvod

Tato práce vznikla jako pokus o krátký a komprehensivní doplněk pro širší studium textu Williama Shakespeara, zejména jeho vztahu k právu a právníkům. Určitá stručnost a pokus o excerpce z díla v hlasného renesančního umělce, přiznávám, přisobí někdy na úkor samotné hloubky studovaného textu a ne vždy zohledňuje celkovou myšlenku a podstatu toho i onoho konkrétního díla. V každém případě se budu záměrně dopouštět zjednodušujících konstrukcí; v dalších případech odkazuji na bohatou literaturu citovaných textů.

Mým cílem bylo pozastavit se nad Shakespearovou znalostí práva, a už soudobého anglického, Anglii zcela cizího, i hloubkou jeho textů z hlediska právní teorie a obecného nahlížení na spravedlnost. V následujících částech se hodlám pozastavit nad autorovou jurisprudencí, zčásti upozornit i popsat několik jeho narážek na právo a právníky a v neposlední řadě poukázat na několik právních institutů, které se v jeho dílech objevují zejména v návaznosti na Sonety, jimž v níže samostatnou kapitolu poukazem na čtyř z jeho 154 sonetů, v originálu psané jako právnické filipiky.

Při studii problematiky jsem nejvíce čerpal z knihy někdejšího děkana právnické fakulty univerzity v Birminghamu Owena Hooda Phillipse „Shakespeare and the Lawyers“¹, pro tenčí v českém jazyce mi sloužilo sborné Dílo² v překladu Martina Hilského.

1. Shakespeare v život

O Shakespearově vstupu do života a samotné autenticitě jeho autorství dodnes panují značné neshody; stejně jako známé právnické úsloví „kolik právníků, tolik názorů“ – panuje rovněž v záznamech o Shakespearově narození a autorství značná kontroverze. Gulielmus filius Johannes Shakspeare byl pokřtěn ve Stratfordu nad Avonem 26. dubna roku 1564. Narodil se pravděpodobně někdy mezi 21. a 24. dubnem, o přesné datum se dlouho vedly spory. Jak píše M. Hilský ve svém úvodu k Dílu: „*Rozhodující okolností pro volbu 23. dubna zřejmě bylo, že a bude, že na tento den připadá den svatého Jiří, patrona Anglie. Představa, že se nejvýše anglický básník narodil v den svátku sv. Jiří, je zřejmě pro všechny Angličany tak přitažlivá a krásná, že nestojí za to ji obviňovat kvůli několika přizemním a navíc ne zcela*

¹ PHILLIPS, Owen Hood. *Shakespeare and Lawyers*. Routledge, London 2005.

² SHAKESPEARE: *Dílo*. Překlad: HILSKÝ, Martin. Nakl. Academia, Praha 2011. Toto souhrnné dílo vychází z vůbec prvního souhrnného vydání Shakespearových her z roku 1623 tzv. „First folio“, vydané divadelními kolegy W. S. Krom 36 her z předvodního folia ze sedmnáctého století obsahuje Dílo v překladu Martina Hilského také další hry a díla básnická.

*jednoznačným faktem.*³ V listopadu roku 1582 se oženil s Annou Hathway ze Shottery, která v té době byla o celých osm let starší, než William. Známa jsou také jména jejich dětí, Susanna, nejstarší, se narodila přibližně šest měsíců od jejich svatby. Dva roky poté, v roce 1585, Anna Hathway porodila dvojčata - Judith a Hamnet (NB – zamítnuté za Hamlet). Hamnet však z neznámých příčin skonal, když mu bylo 11 let (v r. 1596). William Shakespeare nás opustil rodinu, stal se v Londýně hercem a dramatikem, spoluzakladatelem divadla The Globe, které ovšem záhy vyhořelo. Skonal dne 23. dubna roku 1616, tedy na své „pravděpodobné“ narozeniny.

2. Zpochybované autorství

Se známostí nedávrou se svítá dodnes dívá na genialitu díla, která nesou jméno Williama Shakespeara. Mým úkolem není tyto teorie hodnotit – a ani by to nebylo, co do rozsahu práce, přípustné. Již mnoho bylo o tomto tématu napsáno. Velmi zajímavý souhrn argumentů se dá nalézt na webových stránkách anglické Wikipedie.⁴ Z těch, které se týkají práva, uvádím, že hloubka autorovi jurisprudence mnohdy velmi převyšuje standart. Jak například napsal Charles Knight, autor, editor a nakladatel, ve své práci *Pictorial Shakespeare*, „*Shakespeare znal Anglického práva mnohem lépe, než vykladač i právníci*“⁵ Tuto tezi se pokusím obhájit níže.

Otázkou je, zdali takto geniální a erudovaný mohl být ve své době syn rukavičkáře, jak se často uvádí. Shakespearův otec ovšem nebyl jen „pouhým“ rukavičkářem – vyráběl sice rukavice a prodával je ve Stratfordu a v okolních vesnicích, ale také i v Londýně. (...) „*Stal se brzy zámožným měšťanem, byl postupně radním, pokladníkem, ochutnavačem piva a chleba, jedním ze Stratfordských strážníků*“, . Byl ovšem rovněž smírným soudcem⁶ - což mohlo přenést určitou právní erudici i na jeho syna. Jisté je také, že se Williamu Shakespearovi dostalo patřičného vzdělání – a to jak v anglickém jazyce, tak v latině.⁷ *V devíti letech se žáci stratfordské školy učili psát latinské dopisy podle Cicerona, v latinských a anglických debatách si osvojovali výmluvnost a schopnost přesvědčiv*

³ SHAKESPEARE: *Dílo*. Příklad: HILSKÝ, M. Academia, Praha 2011, s. 21.

⁴ En.wikipedia.org. *Shakespeare authorship question*. in: http://en.wikipedia.org/wiki/Shakespeare_authorship_question?oldid=472861916; (25. 1. 2014)

⁵ KNIGHT, C. *The Pictorial Edition of the Works of Shakespeare*. Routledge, London 1839-42.

⁶ SHAKESPEARE, *Dílo*: HILSKÝ. Předmluva, s. 17.

⁷ Tamtéž, s. 22-24.

dokazovat opa né úhly pohledu na stejnou v c, etli Vergilia a Ovidia. ⁸ Je tedy možné, že se již na škole setkal s textem Justiniánových digest, resp. klasické definici p irozeného práva pocházejících od Ulpiana:

*MARCUS: Suum cuique is our Roman justice,
This prince in justice seizeth but his own.*

*Každému, co mu pat í, íká ímské právo.
A on si právem bere, co je jeho.*

(Titus Andronicus, I. I)

Také asté návšt vy na soud , asté alespo z našeho dnešního pohledu, mohly Shakespearovo smýšlení o právu zna n ovlivnit. Shakespeare byl v biografické literatu e obvi ován, že byl chamtivý a p íliš asto se soudil. Halliwell – Phillips, životopisec viktoriánského období, se domníval, že mezi miliony záznam v kancelá i místn p íslušných soud se nacházejí stovky, možná i tisíce dosud neobjevených záznam o W. Shakespearovi. Pozd ji bylo vyzkoumáno n kolik podaných žalob pod jménem W. Shakespeare, v r. 1604 a 1609 se jednalo o žalobu na úhradu dluhu, další soudní p e se týkala vlastnictví pozemk jeho matky. Dále vystupoval v roce 1612 ve sporu Belott vs. Mountjoy ve sporu o vydání v na. Musíme vycházet z toho, jak praví Phillips, že doba W. Shakespeara byla plná soudních spor ; pravd podobnost ú asti na soudních sporech Phillips p irovnává k dnešní pravd podobnosti placení pokut na silnici.⁹ tená ovšem p i hlubší studii Shakespearových text nez stává bez pochyby o tom, jakou ohromnou erudici musel autor nést (nehled na jiné, neprávnícké geniality, které jsou v Díle obsaženy). P íkladem s narážkou na nejpevn jší majetkovou strukturu v anglickém právu, tzv. „*fee simple*“, trvající tak dlouho, dokud jsou na sv t d dící, pochyby zdaleka nekon í:

„My woeful self, that did in freedom stand,

And was my own fee-simple“

(Milen in ná ek, strofa 21)

Phillips ve svém díle v nuje autorov jurisprudence poslední kapitulu.¹⁰

⁸ SHAKESPEARE, *Dílo*: HILSKÝ. P edmluva, s. 23.

⁹ PHILLIPS 2005, s. 16.

¹⁰ Viz: PHILLIPS 2005, s. 157 – 170. Kapitola nese název: „*Did Shakespeare have a Legal Training?*“

3. Právníci

3.1 Shakespeare a právníci

Dalším faktorem, který jistě ovlivnil autorovo v domí o právu, byl úzký kontakt s právníky. A koliv v celém Shakespearov díle nenajdeme jednu lichotivou narážku na právníky, snad krom Traniovy pobídky, kterou vyzývá jeho souputníky v lásce:

<i>Sir, I shall not be slack: in sign whereof,</i>	<i>A nebudu s tím nijak otálet</i>
<i>Please ye we may contrive this afternoon,</i>	<i>Na d kaz ehož všechny dneska zvu -</i>
<i>And quaff carouses to our mistress' health,</i>	<i>P ipíjet budem našim vzácným kráskám</i>
<i>And do as adversaries do in law,</i>	<i>jak advokáti, co se svá í spolu</i>
<i>Strive mightily, but eat and drink as friends.</i>	<i>A ve er sedí u spole něho stolu.</i>

(Zkrocení zlé ženy, I. 2.)

Ostatní narážky nikdy nejsou lichotivé – na paškál je brán právník v hlas (Kupec benátský, III.2; Timon Athénský, IV. 3), právnícké e i (Král Lear, I. 4), právnícké pojetí asu (Jak se Vám líbí, III. 2.) apod.

Je nám známo, že se Shakespeare s právníky asto setkával; americký právník Devecmon dokonce odhadl, že nejmén dvacet procent Shakespearových sou asník – dramatik , jejichž povolání je známo, byli lenové Inns of Court.^{11,12} Dne 28. prosince 1594 se dokonce na Gray's Inn¹³ konala slavnost, jejichž sou ástí bylo p edstavení divadelní hry Komedie omyl (Comedy of Errors). Tato noc byla do anál Gray's Inn dokonce zanesena jako tzv. „Velká noc“ i „Noc Omyl “. ¹⁴ P edlohou pro Komedii omyl bylo dílo Tita M. Plauta „Maenechmové“. ¹⁵ Není náhodou, že jakýsi Richard Warner, právník a domn lý p ekladatel Plautova díla Maenechmové, obýval práv Gray's Inn v dob , kdy byla Shakespearova adaptace uvedena. ¹⁶ Mnoho obsazených herc byli právníci z této instituce. Vztahu W. Shakespeare a Inn of Court v nuje Phillips ve své knize celou jednu kapitolu. ¹⁷

¹¹ En.wikipedia.org. *Inns of court*. In: http://en.wikipedia.org/wiki/Inns_of_Court; (29. 1. 2014).

¹² DEVECMON, W. C. *Shakespeare's Legal Acquirements*. New York, 1899, s. 9 – 10.

¹³ En.wikipedia.org. *Gray's Inn*. In: http://en.wikipedia.org/wiki/Gray%27s_Inn; (29. 1. 2014).

¹⁴ HILSKÝ, Martin. *Shakespeare a jevišt sv t*. Academia, Praha 2010, s. 53.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ PHILLIPS 2005, s. 31.

¹⁷ Tamtéž, s. 31 – 41. Kapitola nese název: „*Shakespeare and the Inns of Court*“.

3.2 Právníci a Shakespeare

Shakespeare nepěstává zajímat široké spektrum publika. Není snad ani písně na autorov život, která by dosud zůstala neprobádána. Není tedy divu, že tento autor záměrně stíhá velmi známých juristů. Například známou akademickou debatu vyvolal nálezkou Shakespearovy závěti; bylo zkoumáno, jestli byla sepsaná zkušeným právníkem, či jestli jí Shakespeare sepsal sám (pro tuto tezi hovoří počet stránek, závěť má totiž stránky 3 – právníci byli placeni od výtahů, kdyby tedy závěť psal právník byla by delší, myslí si Lord Campbell)¹⁸. V závěti se také neobjevuje odkaz k vlastnickému právu k žádnému z jeho dětí (bylo dovozeno, že: za 1. se na něj nevztahoval Copyright Act z r. 1709, a za 2., i kdyby se vztahoval, veškerá práva byla provedena formulí „household stuff whatsoever“, soudy totiž na knihovny pohlížely jako na vybavení domácnosti). Rovněž odkaz jeho manželce vyvolal mezi právníky debaty – ve své závěti jí totiž odkazuje pouze své „druhé nejlepší dílo s příslušenstvím“. Na této větě juristé nenechali nit suchou. Vystala otázka, zdali Shakespeare chtěl manželku záměrně poškodit, či zdali si byl v domě existence vdovského vna, které mělo v té době hodnotu třetiny manželova majetku, v nich kterých „counties“ dle zvyku dokonce polovinu, i v nich kterém „borough“ pak měly ovdovělé manželky dle zvyku právo na majetek celý, respektive na tu část majetku, která měla zůstat po dobu mužova života nezmenšena.¹⁹ Charles Knight po dlouhém bádání prohlásil, že Shakespeare o vdovském vna v díle a tudíž jeho manželka měla být po jeho smrti zaopatřena. Pro podpoření své teze cituje Sen noci svatojánské:²⁰

Theseus:

<i>Now, fair Hippolyta, our nuptial hour</i>	<i>Svatební noc, má krásná Hyppolyto</i>
<i>Draws on apace; four happy days bring in</i>	<i>se rychle blíží; už jen ty i dny</i>
<i>Another moon; but, oh, methinks how slow a</i>	<i>bude nová luna; jak ta stará</i>
<i>This old moon wanes! She lingers my desires</i>	<i>ubývá pomalu! Mé touze brání</i>
<i>Like to a step-dame, or a dowager</i>	<i>jak macecha i chamtivá vdova</i>
<i>Long withering out a young man's revenue.</i>	<i>co nechce dopřát jmen mladíkovi.</i>

(Sen noci svatojánské, I. 1)

¹⁸ CAMPBELL, John Lord. *Shakespeare's legal acquirements considered, in a letter to J. Payne Collier*. 1859.

¹⁹ PHILLIPS 2005, s. 29.

²⁰ KNIGHT, C. *Pictorial (...) Vol. 2, s. 192.*

Další právníci se například zabývali hodnotou Shakespearova majetku, formou jeho zcizování, spoluvlastnictví, jiní zase možnou autorovou homosexualitou ve vztahu s možným trestem smrti za tento v té době trestný čin.

Mimo jiné, se sbírem informací o W. Shakespearovi začal v osmnáctém století Edmond Malone, který nejen že byl editorem Shakespearových prací, ovšem pro nás neméně že zůstává bez povšimnutí, také známým irským právníkem.²¹

4. Shakespearovo Dílo

4.1 Nesrovnalosti v překladu

Narážek, které se týkají práva v díle W. Shakespeara, najdeme mnoho. Existují i takové, které se na první pohled jako narážky na právo nezdají. V tomto případě ale český překladatel má na mysli narazit na základní problém – překlad Martina Hilského je téměř dokonalým, jenže v mnohých případech raději volí způsob, který sice dokonale vystihuje původní smysl textu, konkrétní podtext se ovšem málo vytrátit. Pro jistotu raději uvádím obě varianty, snad kromě výše citované strofy z *Milená na ků*, který, díky tomu, že se jedná o veršovaný text, podtext v překladu vystihnout nemůže. Pro dokreslení uvádím například z komedie *Mnoho povyku pro nic*:

<i>Benedict:</i>	<i>I have a toothache</i>	<i>Bolí m zub</i>
<i>Don Pedro:</i>	<i>Draw it.</i>	<i>Vytrhni si ho</i>
<i>Benedict:</i>	<i>Hang it.</i>	<i>To m nevytrhne.</i>
<i>Claudio:</i>	<i>You may hang it first,</i>	<i>Nejdív po ádn trhnem</i>
	<i>and draw it afterwards</i>	<i>a pak budeš jak u vytržení</i>

(*Mnoho povyku pro nic*, III. 2)

U některých z nich můžeme jen hádat, zdali se o narážku jedná, či nikoliv. V tomto případě si Phillips dovoluje navést, že se jedná o náhodná slovní hříčka s trháním bolavého zubu, málo že lehce přemnit ve velice krutou popravu za zradu (Treason). Tento trest byl v Alžbětiné době velmi oblíbenou zábavou za hojně ústí publika, při kterém se „*podávalo oběrstvení a pro kapsá e a prostitutky to byl zlatý d l.*“²² Přiblížení popravu nebyl jednoduchý: obžalovaný byl pověšen (*hung*; minulý čas od *Hang*), poté zaživa sáat ze šibenice, byly mu vytažené vnitřnosti a pak byl vláčen směrem za povozem (*drawn*, minulý čas od *draw*) Následně

²¹KNIGHT, C. Pictorial (...) Vol. 2,s. 12.

²²SHAKESPEARE, *Dílo*: HILSKÝ. Předmluva, s.28.

byl roz tvrcen (*quartered*).

Jak vidíme, v p ekladu se p vodní význam, tedy praktická narážka na tento krutý trest, zcela ztratila. Jako další mírný nesoulad uvádím výše zmín ný úryvek ze *Snu noci svatojánské*, kdy se dá „*Dowager*“ p eložit jako *vdova*, p esn jší je ovšem *vdovské v no*, i jej tak m žeme pro v tší pot šení p eložit. I tak ovšem panu Hilskému pat í všechna est – tímto textem nehodlám jeho p eklad nijak znevážit; pokouším se o jeho mírné dopln ní. Na nesoulad se pokusím níže vždy upozornit.

4.2 Narážky na právo

Pokusím se navázat na p íklad z minulého odstavce. Zdá se, že poprava za zradu byla Shakespearovým oblíbeným tématem. Zna n se jí v nuje i Martin Hilský ve svých textech, jak v p edmluv k *Dílu*, tak nap íklad v knize *Shakespeare a jevišt sv t*, zejména kapitole o *Kupci benátském*. Pro nás je zajímavá spojitost t chto poprav s výše zmín ným tématem Shakespeare a právníci: v dob života W. Shakespeara sloužil jako *Chief executive of the Queens Bench* známý anglický právník Sir Edward Coke, který byl pravd podobn za mnohé z t chto poprav odpov dný.²³

U n kterých ádk se m žeme jen domnívat, zdali se opravdu o narážku jedná, jako nap íklad v doporu ení, které udílí Escalus panu P ni kovi (*orig. Froth*) o hospodských:

<i>Escalus: I would not have you acquainted with tapsters; they will draw you, Master Froth, and you will hang them</i>	(...) <i>Od šenký se držte radši dál, radím vám. Nejd ív Vám nato ej, potom se p íto ej, a než se oto íte, oto ej, co máte. Na ež vy celej vyp níte, pane P ni ko, a oni budou viset.</i>
---	---

(*N co za n co, II. 1*)

Op t, dokonalý a vtipný p eklad Martina Hilského, využívající polysémii výrazu *vyp nit* – *P ni ka*, v právnickém žargonu mírn zaostává; tedy pokud p ipustíme, že *draw* (na eповat) m že op t znamenat druhou ást popravy za zradu. V dalším z p íklad nám snad podobnost bude bližší:

²³ HILSKÝ, *Shakespeare a jevišt ...* S. 147.

Bastard: Drawn in the flattering table of her eye?

Hang's in the frowning wrinkle of her brow!

And quarter'd in her heart! He doth espy

Himself love's traitor.

Levobo ek: Popraven v krásné knize jejích o í

Ob šen na vráskách chmurného ela!

Zakován v jejím srdci. Takhle skon í,

kdo zradí lásku.

Tím ovšem vý et zdaleka nekon í. Neurazím ovšem tená ovu p edstavivost:

„Put all to sword, and make the spoil your own.“ (Král Edvard, V. 1, hra áste n p ípisována W.S.)

4.3 Právo jako zápleтка v tragédiích, komediích, historických hrách a pohádkách

Shakespeare, snad krom jednoho díla, právo jako zápletku *per se* nepoužívá. V mnohých p ípadech si ovšem pomáhá, spousta rozuzlení se odehrává na soud , pomocí soud eší spory mezi postavami, dává je odsoudit, osvobodit. Historická hra Král Jan na soud za íná, ESSEX jako „Chief Jiustitiar“ uvádí p ed krále sporné strany; Jind ich VIII. nahlas probírá rozvodové procedury, jeden z d j Zimní pohádky (III, 2.) se odehrává na soud , známá je také Barbantiova žaloba, kterou se domáhá práva proti Othellovi, že je „proti veškerému p írozenému právu, aby se Desdemona zamilovala do n eho, na což se d íve pohlédnouti bála..“ Úplný vý et zám rn neuvádím, jednak se bráním rozkrytí celého díla, jednak by velmi pravd podobn rozsah práce zdaleka nesta il. Pro úplnost jen dodávám snad nejznám jší a mezi právníky nejkontroverzn jší dílo – Kupce Benátského.

Tato komedie, jediná, která používá právo jako vlastní zápletku (ru ení obligace librou masa), jejíž vznik se datuje n kdy kolem roku 1596, je nejcitovan jším dílem ve spojitosti Shakespeare – právo. Výrazn ovlivnila práce p edevším n mecké jurisprudence. Svou práci jí áste n v noval významný n mecký právní teoretik Rudolf von Jhering, zejména ve svém díle „*Boj o právo*“. Ve h e samotné se zrcadlí mnoho paradox , které by dnešní právník mohl hbit dementovat:

1. V záv re ném soud je ásto strana žalující diskriminována pro sv j židovský p vod,
2. A koliv se p vodn jednalo o úpis na libru masa „jen tak pro zasmání“ (*N.B.: „litera zákona spravedlivého a k es anského státu zde stojí na stran nek es anského, kanibalského inu,*

*který se rovná rituální vražd .“)²⁴ spor samotný je veden nad nesmyslnou a pravd podobnou
nultní právní formou kontraktu; v p ípad nespln ní dluhu Antoniem by muselo dojít
k vražd , dovolím si tedy tvrdit, že to odporuje právní zásad : *ex iniuria ius non oritur*.*

3. Soud vede p evle ená Porcie za Dóžete, ímž vzniká velmi o ividná podjatost. (Bassanio jako milenec Porcie, Bassanio p ítelem a dlužníkem Antonia)
4. Povaha trestu a obrácení rolí na konci p e popírá dispozi ní zásadu vedení sporu; soud tedy nem že na konci „obrátit“ a místo pouhého zamítnutí Shylockova nároku zmenšit Shylock v majetek o více, než by inila hodnota soudních poplatk za vedení sporu.

A koliv jsou v této h e role rozd leny jasn : dobro vít zí nad zlem a hrdý žid je poražen, není na škodu poznamenat, že ur ité nesrovnalosti mohou mluvit o opaku. Je otázkou, zdali celá komedie není myšlená spíše jako fraška; soudní spor je celou dobu vedený formou invektiv proti Shylockovi; ve své podstat zde ovšem jak Porcie v p evle ení Dóžete, tak Antonio prosí o odpušt ní. Také na za átku samého sporu, jak pozorn poznamenává Hilský, Porcie položí otázku:

„Kdopak je tady kupec a kdo Žid?“ (IV, 1)

„Smysl jejího dotazu je pragmatický: Porcie pot ebuje rozpoznat žalující a žalovanou stranu.“²⁵ Dává tím ovšem chápání hry zna ný p esah. Otázka je pravd podobn jen zást rkou nestrannosti, dá se však chápat jako ur itá parabola, kterou dle Hilského vyvolává i sám název hry: Je kupcem benátským spíše Bassiano (Antoni v ru ítel), Antonio, nebo žid Shylock?

P esah této hry do právní teorie je velmi zna ný, zárove velmi zajímavý. V této ásti pouze odkazují na výše zmín nou práci Rudolfa von Jheringa *„Boj o právo“* – dovolím si poznamenat, že synkrezí tohoto Jehringova díla s motivem „Shakespeare a právo“ by mohla vzniknout velmi zajímavá práce.

4.4 Shakespearovy sonety

Nemén zajímavou úvahu nabízí studium Shakespearových sonet . Samotný vznik a v nování budí již od po átku zna né neshody, kdo m že být tajemným „W.H.“, kterému je dílo Sonet v nováno vydavatelem Thomasem Thorpem. Jeden ze Shakespearových životopisc , právník J.P. Yaetmen v jednom ze svých d l navrhuje, že zkratka W.H. nem že

²⁴ HILSKÝ, *Shakespeare a jevišt ...* S. 197.

²⁵ Tamtéž, S. 148.

být nikdo jiný, než „William Hissel“²⁶. Také fakt, že k publikaci došlo bez autorova svolení, není z dnešního právního hlediska úplně nezajímavý. Celému tématu a kontroverzi se pohlédneme v níže uvedené webové stránky: <http://www.shakespeares-sonnets.com/>

Z obsahového hlediska jsou nejzajímavější ty i z celkem 154 sonetů. Jedná se o sonety s čísly 4, 46, 87 a 134. Jsou psané jako jakési právní filipiky a nechybí v nich ani kolik institutů anglického práva. Pro ilustraci vždy přikládám i překlad Martina Hilského.

Sonnet 4

*Unthrifty loveliness, why dost thou spend
Upon thy self thy beauty's legacy?
Nature's bequest gives nothing, but doth lend,
And being frank she lends to those are free:
Then, beauteous niggard, why dost thou abuse
The bounteous largess given thee to give?
Profitless usurer, why dost thou use
So great a sum of sums, yet canst not live?
For having traffic with thy self alone,
Thou of thy self thy sweet self dost deceive:
Then how when nature calls thee to be gone,
What acceptable audit canst thou leave?
Thy unused beauty must be tombed with thee,
Which, used, lives th' executor to be.*

Sonet 4

*Proč p vabem svým plýtváš marnotratně,
pro krásu svou jen v sobě utrácíš,
když dary Pírody jsou všechny splatné
jak dlužní úpisy – a ty to víš.
Proč schraňuješ, co štěstí měl bys dát,
proč stal se z tebe lichvář vlastní krásy
co skrblením chce jenom prodat lat
A proč jít o všechno, co nastádal si?
Když jenom sebe sama miluješ,
sám sebou plýtváš, zrazuješ svou krásu -
pak proč jde smrt – a ekni, z čeho chceš
vystavit účet dotčenému času?
Kdo nemá dítice ten za živa
svou krásu v sobě navždy pohřbí.*

V sonetu 4 tedy objevujeme odkazy na dítce, na lichvu a na jímání peněz, zneužití práva a nakonec zmínku posledního vykonavatele, dle výkladu, kata, soudce, exekutora.

Sonnet 46

*Mine eye and heart are at a mortal war,
How to divide the conquest of thy sight;
Mine eye my heart thy picture's sight would bar,
My heart mine eye the freedom of that right.
My heart doth plead that thou in him dost lie,*

Sonet 46

*Můj zrak s mým srdcem na smrt vedou
jak o tvou tvář se mají podlit
zrak tvrdí, že prý srdci nepatří,
srdce si ji však nechce nechat vzít
a namítá, že v něm tvůj obraz leží*

²⁶ YEATMAN, J.P. *The gentle Shakespeare: A Vindication* (4. Edice). Roxburghe Press, Londýn 1896.

<i>A closet never pierced with crystal eyes,</i>	<i>jak v komnat , kam nem že, kdo chce</i>
<i>But the defendant doth that plea deny,</i>	<i>zrak nárok neuzná a honem b ží</i>
<i>And says in him thy fair appearance lies.</i>	<i>pro tu svou kauzu hledat obhájce.</i>
<i>To 'cide this title is impannelled</i>	<i>A ta p e šla p ed slovatný soud</i>
<i>A quest of thoughts, all tenants to the heart;</i>	<i>složený z myšlenek, co v srdci dlí,</i>
<i>And by their verdict is determined</i>	<i>a páni soudci m li rozhodnout</i>
<i>The clear eye's moiety, and the dear heart's part:</i>	<i>jaký díl z tebe komu p id lí.</i>
<i>As thus: mine eye's due is thine outward part,</i>	<i>Zrak má tv j vn jší vzhled, zní výrok</i>
<i>sn mu,</i>	
<i>And my heart's right, thine inward love of heart.</i>	<i>tvé srdce pat í srdci – tomu</i>
<i>mému.</i>	

V sonetu s íslem 46 probíhá válka a spor mezi zrakem a srdcem, posléze soudní spor o ur ení podílu na majetku. Zmi ují se zde jedna ze stran „civilního“ sporu dle kontinentáln - právního rozd lení, tedy „defendant“ (odp rce), dále také akt soudního z ívence p i stanovení soudní poroty (*impanell*). Následuje výrok, ve kterém je krásn zohledn n technický právní jazyk: rozd lení vn jší „outward“ a vnit ní „inward“ ásti lov ka, jakoby se jednalo o kus sporného pozemku i nástroje pro orbu.

Sonnet 87

*Farewell! thou art too dear for my possessing,
And like enough thou know'st thy estimate,
The charter of thy worth gives thee releasing;
My bonds in thee are all determinate ;
For how do I hold thee but by thy granting?
And for that riches where is my deserving?
The cause of this fair gift in me is wanting,
And so my patent back again is swerving.
Thy self thou gavest, thy own worth then not knowing,
Or me to whom thou gav'st it else mistaking;
So thy great gift, upon misprision growing,
Comes home again, on better judgement making.
Thus have I had thee, as a dream doth flatter,
In sleep a king, but waking no such matter.*

Sonet 87

*Bu sbohem, mám t rád až p esp íliš,
ty p ece víš, jaká je tvá cena
a práv proto m te opouštíš;
má práva na tebe jsou dávno proml ena.
Já tebe od tebe jsem dostal darem,
ím si však zasloužím tak vzácný dar?
P í inu k tomu v sob hledám marn ,
mám t jen na dluh, vrátím, co jsem bral.
Dáváš mi sebe, neznaje své ceny,
nesmíš m , lásko, takhle p ecenit,
tak vzácný dar mn p ece souzen není,
vezmi ho zp t, je tv j – a bude klid.
Já t mám jen, jak míváme sv j sen:
Ve snu jsem král – a žebrák, když je den.*

V sonetu 87 opět nalézáme důležité právní instituty: držbu (*possesing*), odhad (*estimate*), dluhopis (*bond*), ale i chartu, jako pramen práva; také však darování, soudní verdikt (*judgement*)...

Sonnet 134

*So now I have confessed that he is thine,
And I my self am mortgaged to thy will,
Myself I'll forfeit, so that other mine
Thou wilt restore to be my comfort still:
But thou wilt not, nor he will not be free,
For thou art covetous, and he is kind;
He learned but surety-like to write for me,
Under that bond that him as fast doth bind.
The statute of thy beauty thou wilt take,
Thou usurer, that put'st forth all to use,
And sue a friend came debtor for my sake;
So him I lose through my unkind abuse.
Him have I lost; thou hast both him and me:
He pays the whole, and yet am I not free.*

Sonet 134

*Dobře, je tvůj, a ty to dobře víš,
a já zas pro tebe jsem schopen všeho,
sám sebe z eknu se, když navrátíš
mé druhé já a útchu mou – jeho.
Ty nedáš ho a on se nevzepře,
tvůj chce jen tě z jeho dobroty,
podepsal úpis přece kvůli mně,
všanc tobě dal se, a co na to ty?
Za svoji krásu žádáš velkou kauci,
jak lichvářka, co nemá nikdy dost,
svou laskavost mi přitel draze splácí
já ztrácím jeho pro tvou nevděčnost.
Zato ty máš te jeho a mě těž
za oba platí on, tak co víc chceš?*

Hlavním právním motivem posledního zmíněného sonetu je hypotéka a finanční záruka za ní. Zde opět vyvstává otázka, nakolik mohl být Shakespeare vzdán ve finanční právu obligací.

5. Závěr

Závěrem bych rád vyjádil určitý schizofrenní autorský nesouhlas s mírou zjednodušení a opomenutí, kterého jsem se ve své práci často v domnění dopouštěl. Mírně bylo zejména pro udržení celistvosti a obecnosti dané práce. Zejména rozboru díla v návaznosti na právní prostředí a narážkám na právo mohl jsem v nově více prostoru. Zároveň však doufám a věřím, že existuje značný prostor dosud neprobádaného; tato práce může v budoucnosti sloužit jako podklad pro rozvoj konkrétní problematiky – toto vznešené téma by si, dle mého názoru, rozšíření jistě zasloužilo. Narážím v první kapitole na rozbor dalších narážek na právo, zápletky s právem související a v neposlední kapitole také na Kupce Benátského a Rudolfa von Jheringa. Zároveň bych se chtěl pozastavit a vzdát hold hloubce, preciznosti a dokonalosti textu Williama Shakespeara.

6. Použité zdroje

Použité literární zdroje:

1. CAMPBELL, John Lord. *Shakespeare's legal acquirements considered, in a letter to J. Payne Collier*. 1859.
2. DEVECMON, W. C. *Shakespeare's Legal Acquirements*. New York 1899.
3. SHAKESPEARE: *Dílo*. P eklad: HILSKÝ, Martin. Nakl. Academia, Praha 2011.
4. HILSKÝ, Martin. *Shakespeare a jevišt sv t*. Academia, Praha, 2010.
5. KNIGHT, C. *The Pictorial Edition of the Works of Shakespeare*. Routledge, London 1839-42.
6. PHILLIPS, Owen Hood. *Shakespeare and Lawyers*. Routledge, London 2005.
7. YEATMAN, J.P. *The gentle Shakespeare: A Vindication (4. Edice)*. Roxburghe Press, Londýn 1896.

Použité internetové zdroje:

1. <http://en.wikipedia.org/>
 - „*Shakespeare authorship question*.“ in:
http://en.wikipedia.org/wiki/Shakespeare_authorship_question?oldid=472861916; (25. 1. 2014)
 - „*Inns of court*.“ In:
http://en.wikipedia.org/wiki/Inns_of_Court; (29. 1. 2014).
 - *Gray's Inn*. In: http://en.wikipedia.org/wiki/Gray%27s_Inn; (29. 1. 2014).
2. <http://www.shakespeares-sonnets.com/>
 - Sonet 4. In: <http://www.shakespeares-sonnets.com/sonnet/4> (31. 1. 2013)
 - Sonet 46. In: <http://www.shakespeares-sonnets.com/sonnet/46> (31. 1. 2013)
 - Sonet 87. In: <http://www.shakespeares-sonnets.com/sonnet/87> (31. 1. 2013)
 - Sonet 134. In: <http://www.shakespeares-sonnets.com/sonnet/134> (31. 1. 2013)